

ALISHER NAVOIY

XALQARO JURNAL
INTERNATIONAL JOURNAL

VOLUME 1, ISSUE 1, 2021

ISSN 2181-1490

Doi Journal 10.26739/2181-1490

ALISHER NAVOIY

XALQARO JURNAL
INTERNATIONAL JOURNAL
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ

Tadjqiqot.uz

TOSHKENT-2021

**ALISHER NAVOIYNING 580 YILLIK
YUBILEYIGA BAG'ISHLANADI****ПОСВЯЩАЕТСЯ 580 ЛЕТНОМУ
ЮБИЛЕЮ АЛИШЕРА НАВОИ****DEDICATED TO THE 580th ANNIVERSARY
OF THE BIRTH OF ALISHER NAVOI**

Buyuk shoir va mutafakkir, atoqli davlat va jamoat arbobi Alisher Navoiyning bebaho ijodiy-ilmiy merosi nafaqat xalqimiz, balki jahon adabiyoti tarixida, milliy madaniyatimiz va adabiy-estetik tafakkurimiz rivojida alohida o'rin tutadi. Ulug' shoir o'zining she'riy va nasriy asarlarida yuksak umuminsoniy g'oyalarni, ona tilimizning beqiyos so'z boyligi va cheksiz ifoda imkoniyatlarini butun jozibasi va latofati bilan namoyon etib, yer yuzidagi millionlab kitobxonlar qalbidan munosib va mustahkam o'rin egalladi.

***O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Shavkat Miromonovich Mirziyoyev***

Бесценное творческое и научное наследие великого поэта и мыслителя, известного государственного и общественного деятеля Алишера Навои играет важную роль в истории не только отечественной, но и мировой литературы, развитии национальной культуры и литературно-эстетического мышления. В своих лирических и прозаических произведениях великий поэт, воспевая высокие общечеловеческие идеи, демонстрировал богатый лексический запас и выразительные средства родного языка, благодаря чему занял достойное место в сердцах миллионов читателей по всему миру.

***Президент Республики Узбекистан
Шавкат Миромонович Мирзиёев***

The invaluable creative and scientific heritage of the great poet and thinker, famous statesman and public figure Alisher Navoi has a special place not only in the history of our people, but also in the history of world literature, the development of our national culture and literary and aesthetic thinking. The great poet, in his poetic and prose works, with his whole charm and grace, has taken a worthy place in the hearts of millions of readers around the world, expressing the high universal ideas, the incomparable richness of words and the infinite possibilities of expression of our native language.

***President of the Republic of Uzbekistan
Shavkat Miromonovich Mirziyoyev***

ALISHER NAVOIY XALQARO JURNALI

Bosh muharrir:

Mirzayev Ibodulla*f.f.d., professor
(O'zbekiston)*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Jabborov Nurboy*f.f.d., professor
(O'zbekiston)*ALISHER NAVOIY
XALQARO JURNALI HAY'AT A'ZOLARI:**Muhiddinov Muslihiddin***f.f.d., professor (O'zbekiston)***Sirojiddinov Shuhrat***f.f.d., professor (O'zbekiston)***O'nal Kaya***f.f.d., professor (Turkiya)***Haqqulov Ibrohim***f.f.d., professor (O'zbekiston)***Dilorom Salohiy***f.f.d., professor (O'zbekiston)***Sodiqov Qosimjon***f.f.d., professor (O'zbekiston)***Mark Tutan***f.f.d., professor (Fransiya)***Binnatova Almaz Ulvi***f.f.d., professor (Ozarbayjon)***Abduqodirov Abdusalom***f.f.d., professor (Tojikiston)***To'xliyev Boqijon***f.f.d., professor (O'zbekiston)***Shodmonov Nafas***f.f.d., professor (O'zbekiston)***Ramiz Asker***f.f.d., professor (Ozarbayjon)***Yo'ldoshev Qozoqboy***f.f.d., professor (O'zbekiston)***Jo'raqulov Uzoq***f.f.d., professor (O'zbekiston)***Vohid Turk***f.f.d., professor (Turkiya)***Nabiulina Guzal***f.f.d., professor (Tatariston)***Ibrohim Xudoyor***f.f.d., (Eron)***Yusupova Dilnavoz***f.f.d., dotsent (O'zbekiston)***Rahim Ibrohim***f.f.d., professor (Afg'oniston)***Ruzmanova Roxila***f.f.n., dotsent (O'zbekiston)*ALISHER NAVOIY XALQARO JURNALI ILMIY
MASLAHAT KENGASHI A'ZOLARI:**Xalmuradov Rustam***t.f.d., professor (O'zbekiston)***Normurodov Hasan***O'zbekiston qahramoni (O'zbekiston)***Sirojiddin Sayyid***O'zbekiston xalq shoiri (O'zbekiston)***To'xtasinov Ilhom***p.f.d. (O'zbekiston)***Rixsiyeva Gulchehra***f.f.d., professor (O'zbekiston)***Toshqulov Abduqodir***i.f.n., (O'zbekiston)***Benedek Peri***f.f.d., professor (Vengriya)***Jurayev Mamatqul***f.f.d., professor (O'zbekiston)***Olimov Karomatillo***f.f.d., professor (O'zbekiston)***Dadaboyev Hamidulla***f.f.d., professor (O'zbekiston)***Aitpayeva Gulnora***f.f.d., professor (O'zbekiston)***Grigoryev Mixail***f.f.d., professor (Rossiya)***Shomusarov Shorustam***f.f.d., professor (O'zbekiston)***Dyu Rye Andre***f.f.d., professor (Fransiya)***Pervin Chapan***f.f.d., professor (Turkiya)***Safarov Renat***f.f.d., professor (Tatariston)***Hamroyev Juma***f.f.d., professor (O'zbekiston)***Ibrohimov Elchin***f.f.n., professor (Ozarbayjon)***Jo'rayev Shokirjon***F-m.f.d., professor (O'zbekiston)***Hasanov Shavkat***f.f.d., professor (O'zbekiston)***Nurullo Oltoy***f.f.n., (Afg'oniston)***Xalliyeva Gulnoz***f.f.d., professor (O'zbekiston)***Nodira Afoqova***f.f.d., professor (O'zbekiston)***Aftondil Erkinov***f.f.d., professor (O'zbekiston)*

Главный редактор:

Мирзаев Ибадулла
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Заместитель главного редактора:

Жабборов Нурбой
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

**ЧЛЕНЫ МЕЖДУНАРОДНОГО ЖУРНАЛА
АЛИШЕРА НАВОИ:**

Мухиддинов Муслихиддин
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Сирожиддинов Шухрат
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Унал Кая
д.ф.н., профессор (Турция)
Хаккулов Иброхим
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Дилором Салохий
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Содилов Косимжон
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Марк Тутан
д.ф.н., профессор (Франция)
Биннатова Алмаз Улви
д.ф.н., профессор (Азербайджан)
Абдукодиров Абдусалом
д.ф.н., профессор (Таджикистан)
Тухлиев Бокижон
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Шодмонов Нафас
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Рамиз Аскер
д.ф.н., профессор (Азербайджан)
Юлдашев Казакбай
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Журакулов Узок
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Вохид Турк
д.ф.н., профессор (Турция)
Набиулина Гузаль
д.ф.н., профессор (Татарстан)
Иброхим Худоёр
д.ф.н., (Иран)
Юсупова Дилнавоз
д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Рахим Иброхим
д.ф.н., профессор (Афганистан)
Рузманова Рохила
к.ф.н., доцент (Узбекистан)

**ЧЛЕНЫ НАУЧНОГО КОНСУЛЬТАТИВНОГО
СОВЕТА МЕЖДУНАРОДНОГО ЖУРНАЛА
АЛИШЕРА НАВОИ:**

Халмуродов Рустам
д.т.н., профессор (Узбекистан)
Нормуродов Хасан
Герой Узбекистана (Узбекистан)
Сирожиддин Саййид
Народный поэт Узбекистана (Узбекистан)
Тухтасинов Илхам
д.п.н. (Узбекистан)
Рихсиева Гулчехра
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Тошқулов Абдукодир
к.э.н., (Узбекистан)
Бенедек Пери
д.ф.н., профессор (Венгрия)
Джураев Маматкул
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Олимов Кароматилло
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Дадабаев Хамидулла
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Айтпасва Гулнора
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Григорьев Михаил
д.ф.н., профессор (Россия)
Шомусаров Шорустам
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Дю Рье Андре
д.ф.н., профессор (Франция)
Первин Чапан
д.ф.н., профессор (Турция)
Сафаров Ренат
д.ф.н., профессор (Татарстан)
Хамроев Джума
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Иброхимов Элчин
к.ф.н., профессор (Азербайджан)
Джураев Шокирджон
д.ф.-м. н., профессор (Узбекистан)
Хасанов Шавкат
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нурулло Олтой
к.ф.н., (Афганистан)
Халлиева Гулноз
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нодида Афокова
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Афтондил Эркинов
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Chief Editor:**Mirzaev Ibodulla***Doc. of philol. scien., professor (Uzbekistan)***Deputy Chief Editor:****Jabborov Nurboy***Doc. of philol. scien., professor (Uzbekistan)***MEMBERS OF EDITORIAL BOARD OF
INTERNATIONAL JOURNAL OF ALISHER
NAVOI:****Mukhiddinov Muslikhiddin***Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)***Sirojiddinov Shukhrat***Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)***Unay Kaya***Doc. of philol. scien., prof. (Turkey)***Khakkulov Ibrokhim***Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)***Dilorom Salokhiy***Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)***Sodikov Kosimjon***Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)***Mark Tutan***Doc. of philol. scien., prof. (France)***Binnatova Almaz Ulvi***Doc. of philol. scien., prof. (Azerbaijan)***Abdukodirov Abdusalom***Doc. of philol. scien., prof. (Tajikistan)***Tukhliev Bokijon***Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)***Shodmonov Nafas***Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)***Ramiz Asker***Doc. of philol. scien., prof. (Azerbaijan)***Yuldoshev Kozokboy***Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)***Jurakulov Uzok***Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)***Vokhid Turk***Doc. of philol. scien., prof. (Turkey)***Nabiulina Guzal***Doc. of philol. scien., prof. (Tatarstan)***Ibrokhim Khudoyor***Doc. of philol. scien., (Iran)***Yusupova Dilnavoz***Doc. of philol. scien., assoc. prof. (Uzbekistan)***Rakhim Ibrokhim***Doc. of philol. scien., prof. (Afghanistan)***Ruzmanova Rokhila***Cand. of philol. scien., assoc. prof. (Uzbekistan)***MEMBERS OF SCIENTIFIC ADVISORY BOARD
OF INTERNATIONAL JOURNAL OF ALISHER
NAVOI:****Khalmuradov Rustam***Doc. of technic. scien., prof. (Uzbekistan)***Normurodov Khasan***Hero of Uzbekistan (Uzbekistan)***Sirojiddin Sayyid***People's poet of Uzbekistan (Uzbekistan)***Tukhtasinov Ilkhom***Doc. of pedag. scien. (Uzbekistan)***Rikhsieva Gulchekhra***Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)***Toshkulov Abdukodir***Doc. of econ. scien., (Uzbekistan)***Benedek Peri** *Doc. of philol. scien., prof. (Hungary)***Juraev Mamatkul** *Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)***Olimov Karomatullo** *Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)***Dadaboev Khamidulla** *Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)***Aitpaeva Gulnora** *Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)***Grigorev Mikhail** *Doc. of philol. scien., prof. (Russia)***Shomusarov Shorustam** *Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)***Dyu Rye Andre** *Doc. of philol. scien., prof. (France)***Pervin Chapan** *Doc. of philol. scien., prof. (Turkey)***Safarov Renat***Doc. of philol. scien., prof. (Tatarstan)***Khamroev Juma***Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)***Ibrokhimov Elchin***Cand. of philol. scien., prof. (Azerbaijan)***Juraev Shokirjon***Doc. of phys.-math. scien., prof. (Uzbekistan)***Khasanov Shavkat***Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)***Nurullo Oltoy***Cand. of philol. scien., (Afghanistan)***Khallieva Gulnoz***Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)***Nodira Afokova***Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)***Aftondil Erkinov***Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)***Саҳифаловчи:** Абдулазиз Муҳаммадиев**Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz**ООО Tadqiqot город Ташкент,
улицы Амира Темура пр. 1, дом-2.Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uzTadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr. 1, House 2.Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

NAVOIY VA TILSHUNOSLIK MASALALARI

1.Dadaboyev Hamidulla

TORTMOQ LEKSIKASINING ALISHER NAVOIY DAVRI ESKI O‘ZBEK ADABIY
TILIDAGI MA’NOVIY QURILISHI9

NAVOIY VA JAHON ADABIYOTI

2.Kholbekov Muhammadjon

PERCEPTION AND INTERPRETATION OF CREATIVITY OF ALISHER NAVOI IN
FRENCH ORIENTAL STUDIES17

HAQIQAT SARI SAFAR

3.Muhiddinov Muslihiddin

SO‘Z FAZILATI29

4.Tanju Seyhan

ALÎ ŞİR NEVÂÎ’DE SÖZ CEVHERİ, YERİ VE SÖZ SÖYLEME SANATI.....36

MA’RIFAT YOG‘DUSI

5.Ibrohim Haqqul

NAVOIY SHE‘RIYATIDA TARK TUSHUNCHASI.....47

NAVOIY POETIKASI

6.Salohiy Dilorom

ALISHER NAVOIY LIRIKASIDA BADIY SAN‘ATKORLIK MASALALARI.....53

7.Abdugodirov Abdusalom

NAVOIYNING TOJIK TILIDA TATABBU‘ G‘AZAL YARATISH MAHORATI63

ASLIYAT UMMONIDAN

8.Bertels Y.E

NAVOIY VA ATTOR. Rus tilidan I.K.Mirzayev tarjimasi.....67

9.Erkinov Aftondil, Qurbonov Abdumalik

ZIGRID KLAYNMIXEL – NAVOIY IJODINING XORIJLIK TADQIQOTCHISI
(Z.KLAYNMIXEL MAQOLASIGA SO‘ZBOSHI).....82

BAHOSIZ BITIKLAR

10.Sodiqov Qosimjon

«MUHOKAMATU-L-LUG‘ATAYN» QO‘LYOZMALARINING CHOG‘ISHTIRMA
TAHLILI VA ASAR VARIANTLILIGI MASALASI.....92

11.Yusupova Dilnavoz

MUXLISLAR TOMONIDAN TUZILGAN DEVONLAR: TALQIN, TAHLIL VA
TAHRIR.....101

TEMURIYLAR DAVRI TURKIY VA O‘ZBEK ADABIYOTI

12.Jabborov Nurboy MIRZO ULUG‘BEK DAVRI ADABIYOTI ALISHER NAVOIY TALQINIDA.....	111
---	-----

NAVOIY NASRI VA NAZMI NAFOSATI

13.Jo‘raqulov Uzoq “XAMSA”DA IDEAL TARIXIY OBRAZLAR TALQINI.....	121
14.Ataniyazova Muborak OLIM SHARAFIDDINOV VA NAVOIYSHUNOSLIK ILMI MUAMMOLARI.....	137

NAVOIY VA ADABIY TA’SIR MASALALARI

15.Binnatova Olmos Ulviy ALISHER NAVOIY MEROSINING ILMIY-NAZARIY TADQIQOTLARI TARIXIDAN.....	146
16.Mare Toutant LA REPONSE DU POÈTE CHAGHATAY NAVĀ’Ī AU POÈTE PERSAN NIZĀMĪ: LE SULTAN TIMOURIDE, « REFUGE DE LA CHARIA ».....	153
17.Amir Nemati Lima’i A COMPARISON: AMIR ALISHIR NAVA’I THE COUNTERPART OF KHAWAJA NIZAM AL-MULK TUSI OR KHAWAJA RASHID AL-DIN FADLULLAH HAMADANI	169
18.Xalliyeva Gulnoz, To‘rayeva Bahor NAVOIYSHUNOS Y.BERTELSNING KOMPARATIVISTIK TADQIQOTLARI XUSUSIDA.....	178
19.Muhitdinova Badia Muslihiddinovna THE IDEOLOGICAL DIRECTION AND MAIN ARTISTIC IMAGES OF DASTANS “KHUSRAV AND SHIRIN” AND “FARHOD AND SHIRIN”.....	192
20.Ruzmanova Roxila ALISHER NAVOIY G‘AZALLARI TA’SIRIDA YOZILGAN 33 NAZIRA.....	205

АЛИШЕР НАВОИЙ ҒАЗАЛЛАРИ ТАЪСИРИДА ЁЗИЛГАН 33 НАЗИРА

Рузманова Рохила Усмановна
доцент, филология фанлари номзоди
Самарқанд давлат университети
E-mail: roxilaruzmanova694@gmail.com

For citation: Ruzmanova R.U. 33 NAZIRA WRITTEN UNDER THE INFLUENCE OF ALISHER NAVOI'S GAZELLES. Alisher Navoi. 2021, vol. 1, issue 1, (205-214) pp.

 DOI 10.26739/2181-1490-2021-1-20

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада XVI асрда Онадўлида шаклланган мумтоз турк адабиётидаги энг муҳим ҳодиса – Алишер Навоий 33 ғазалининг усмонли турк диёрига юборилиши ва Аҳмад Пошо томонидан бу ғазалларга ёзилган назиралар ғоявий-бадий жихатдан таҳлил қилинади. Бу даврда Алишер Навоийнинг Онадўлида танилишида энг буюк ҳисса қўшган шоир Аҳмад Пошо ҳисобланади.

Аҳмад Пошо ижод маҳсули миқдор ва тур жихатдан Алишер Навоий асарлари салмоғичалик бўлмаса-да, унинг 33 та танланган ғазалида акс этган бетакрор ва бебаҳо истеъдод намунаси бўлмиш қофия, радиф, вазн, бадий санъатлар, ғоя, мазмун ҳамда поэтик услуб маҳорати таъсирида усмонли турк шоири ижодий йўлининг шох асарлари бўлган ғазалларни яратади.

Алишер Навоий ғазаллари таъсирида Аҳмад Пошо ижодининг янада ривожланиши, ғоявий-адабий жихатдан илҳомланган ҳолда кучли ва оригинал кўринишдаги ошиқона, орифона, риндона, сўфиёна ва ижтимоий назиралар битганлигини кўриш мумкин.

Калит сўзлар: назира, қофия, радиф, вазн, поэтик услуб, ижтимоий рух, адабий анъана, адабий таъсир, ижодий илҳомланиш.

33 НАЗИРА НАПИСАННОЕ ПОД ВЛИЯНИЕМ ГАЗЕЛЕЙ АЛИШЕРА НАВОИ

Рузманова Рохила Усмановна
доцент, кандидат филологических наук
Самаркандский государственный университет
E-mail: roxilaruzmanova694@gmail.com

АННОТАЦИЯ

В статье представлен идеологический и художественный анализ феномена назира в классической турецкой литературе, сформировавшейся в Анатолии в 16 веке. Это литературное явление объясняется тем, что на османскую турецкую землю было отправлено 33 газели Алишера Навои и на эти газели Ахмад Пошо написал стихи. Ахмад Пошо – поэт, внесший большой вклад в признание Алишера Навои в Анатолии в этот период.

Творчество Ахмад Пошо по количеству и типу не равняется творчеству Алишера Навои. Однако под влиянием рифмы, радифа, искусства, идеи, содержания и поэтического стиля, который является уникальным и бесценным примером таланта, отраженным в 33 избранных газелях Навои, турецкий поэт Османской империи создал газели, которые являются шедеврами его творческого пути.

Под влиянием газелей Алишера Навои творчество Ахмад Пошо получило дальнейшее развитие. Османский турецкий поэт, вдохновленный поэзией Навои, написал романтические, научные, религиозные, суфийские и социальные стихи в яркой и оригинальной форме.

Ключевые слова: назира, рифма, радиф, поэтический стиль, социальный дух, литературная традиция, литературное влияние, творческое вдохновение.

33 NAZIRA WRITTEN UNDER THE INFLUENCE OF ALISHER NAVOI'S GAZELLES

Ruzmanova Rokhila Usmanovna
associate professor, candidate of philological sciences
Samarkand State University
E-mail: roxilaruzmanova694@gmail.com

ANNOTATION

The article presents an ideological and artistic analysis of the Nazira phenomenon in the classical Turkish literature, which was formed in Anatolia in the 16th century. This literary phenomenon is explained by the fact that 33 gazelles of Alisher Navoi were sent to the Ottoman Turkish land and Ahmad Posho wrote poetry for these gazelles. Ahmad Posho is a poet who made a great contribution to the recognition of Alisher Navoi in Anatolia during this period.

The work of Ahmad Posho in terms of quantity and type does not equal the work of Alisher Navoi. However, influenced by rhyme, radith, weight, art, idea, content and poetic style, which is a unique and invaluable example of talent reflected in 33 selected Navoi gazelles, the Turkish poet of the Ottoman Empire created gazelles that are masterpieces of his creative path.

Under the influence of the gazelles of Alisher Navoi, the work of Ahmad Posho was further developed. The Ottoman Turkish poet, inspired by the poetry of Navoi, wrote romantic, oriphona, rindona, sufi and social poems in a vivid and original form.

Keywords: nazira, rhyme, radif, poetic style, social spirit, literary tradition, literary influence, creative inspiration.

XVI asrda Oнадўлида шаклланган мумтоз турк адабиётининг ўша даврда Хуросон ва Марказий Осиёда ривожланган форсий ва туркий адабиёти билан таъсирланиш ҳолатида бўлганлиги аввалдан айтиб келинаётган ҳақиқатдир.

Усмонли турк адабиётшунослигида мазкур давр Марказий Осиё туркий адабиёти ҳақида гап кетганда, дастлаб, Алишер Навоий исми тилга олинади. Чунки, Навоий фақатгина Марказий Осиё туркий адабиётининг эмас, балки барча туркий халқлар адабиётининг ҳам энг машҳур шоири саналади. Чунончи, бу даврда Алишер Навоийнинг асарлари туркий дунёнинг ҳар томонида, жумладан, Онадўли ва Румда, Эронда, Ироқда, Қримда, Волга бўйларида, туркманлар орасида, ҳатто Ҳиндистондаги туркий саройларда ҳам ўқилган.

Марказий Осиё-Онадўли адабий таъсирланишини икки катта даврга ажратиш ўрганиш мумкин:

1. Алишер Навоийдан аввалги давр.
2. Алишер Навоий даври.

Биз иккинчи даврга эътибор қаратадиган бўлсак, ушбу даврни ҳам икки босқичга ажратиш тадқиқ этиш мумкин:

- а) Фотиҳ Султон Маҳмуд даври босқичи.
- б) Боязид II ва ундан кейинги давр босқичи.

Бу давр адабиётидаги энг муҳим ҳодиса, Алишер Навоий 33 ғазалининг усмонли турк диёрига юборилиши ва Аҳмад Пошо томонидан бу ғазалларга ёзилган назиралардир. Мазкур даврда Алишер Навоийнинг Онадўлида танилишида энг буюк ҳисса қўшган шоир Аҳмад Пошодир.

XVI аср тазкираларида ва бир қатор тадқиқотчиларнинг ишларида бу ҳақда кўп тўхталинган.

Масалан, Хинолизода Ҳасан Чалабий Аҳмад Пошонинг қудратли шеър айтиш маҳорати Навоий ижоди билан танилиш натижаси бўлганлигини айтади: “Аҳмад Пошонинг авойили ҳолинда дедути ашъор ва мақолда кўпинча ҳолат йўғиди”. Тазкирада келтирилишича, Аҳмад Пошо Навоий услубини ўзлаштиргандан сўнг, “шеъри хуб ва тарзи гуфтори марғуб” бўлганди [Kınalı-zâde 1989: 124].

Ошиқ Чалабий ва Хинолизода асарларидаги маълумотларга кўра, Навоий томонидан юборилган 33 та ғазал танзир этилиш мақсадида Султон Боязиднинг амри билан Аҳмад Пошога берилади. Ошиқ Чалабий воқеани шундай нақл қилади: “Умрининг охирида Сул-

тон Боязид бу ғазалларни Аҳмад Пошога юбориб, назира демоқ амр этганди...” [Celebi № 772: 110].

Бу воқеалар Аҳмад Пошо умрининг сўнгги йилларига тўғри келади. Бу орада Аҳмад Пошонинг Навоий билан замондош ва ёш жиҳатдан бироз катта бўлгани, адабий шахсияти ва шуҳратининг ҳали Алишер Навоийнинг асарлари Онадўлига келмасидан анча аввал шаклланганлигини ҳам унутмаслик лозим.

Гарчи Аҳмад Пошо ижод маҳсули миқдор ва тур жиҳатдан Алишер Навоий асарлари салмоғичалик бўлмаса-да, унинг 33 та танланган ғазалида акс этган бетакрор ва бебаҳо истеъдод намунаси бўлмиш қофия, радиф, вазн, бадий санъатлар, ғоя, мазмун ҳамда поэтик услуб маҳорати таъсирида усмонли турк шоири ижодий йўлининг шох асарлари бўлган ғазалларни яратади.

Аҳмад Пошо девонида 353та ғазал мавжуд бўлиб, уларни мавзусига кўра, асосан, ошиқона, орифона, риндона, сўфиёна ва қисман ижтимоий-сиёсий сингари ғазал гуруҳларига ажратиб тадқиқ этиш мумкин. Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, Аҳмад Пошонинг Алишер Навоий ғазалларига назира тарзида ёзилган ғазаллари орасида ишқий ва тасаввуфий мавзудаги шеърлар етакчи ўрин тутати. Мазкур 33та назирадан бирортаси бошдан оёқ ижтимоийлик моҳиятини касб этмайди. Усмонли турк шоири баъзи ғазаллардаги байтлардагина йўл-йўлакай ижтимоий-сиёсий қарашлари, давр, жамият ва дунёга бўлган муносабатини ифодалаб кетган, холос.

Аҳмад Пошодан адабий мерос сифатида бизгача ягона девон етиб келган бўлиб, ундаги ғазалларнинг ҳар бири ёзилган муайян сана ёхуд давр ҳақидаги маълумотлар мавжуд эмас.

Натижалар ва муҳокама. Қиёсий-таҳлилий тадқиқларимизга асосланган ҳолда, қуйида келтирилган «Алишер Навоий ғазалларига Аҳмад Пошо назиралари» номли жадвалда муайян матлаълар билан бошланувчи 33 та ғазални Аҳмад Пошо томонидан Алишер Навоий шеъриятдан шаклий ва ғоявий-бадий жиҳатдан бевосита таъсирланиши натижасида юзага келган назира сифатида эътироф этдик.

№	Алишер Навоий ғазали матлаъси	Алишер Навоий ғазали манбаи (девон номи, тартиби, бети)	Аҳмад Пошо назираси матлаъси	Аҳмад Пошо назираси манбаи (девон номи, тартиби, бети)
	Ул парипайкарки, хайрон бўлмиш инсу жон анга, Кимки хайрони эмас, мен телбамен хайрон анга.	НН, 29, 47	Не қамардир буки, ўлмиш зулф мушкафшон анга, Неча райхондир хатиким, қолмишам хайрон анга.	АПД, 3, 120
	Ваҳ не қотилдур, келур ойини зулму кин солиб, Ошиқ ўлтурмак учун ҳар қошиға юз чин солиб.	ББ, 66, 79	Яна ул шоҳи жаҳон абрўларига чин солиб, Келди кўнглим мулкани йиқди янги ойин солиб.	АПД, 12, 124- 125
	Лабингдан хаста жонким бўлди бетоб, Эмас бетоб, анга эрур шакархоб.	ББ, 62, 76	Лабингдан лаззат истар шаккари ноб, Рухингдан ранг сўрар гулбарги сероб.	АПД, 13, 125
	Ё қошингга қатл учун зийнат фаровон айладинг, Ким ҳам эттинг ложуварди ҳам зарафшон айладинг.	НН, 448, 312	Ё қошингни пайваста камон айладинг, эй дўст, Жабр ўқиға жонимни нишон айладинг, эй дўст.	АПД, 17, 127

Нутқи жон бермак қилур ул лаъли хандон бирла баҳс, Рост Исодекки қилғай оби хайвон бирла баҳс.	ББ, 92, 99	Этмасин хуршиди равшан рўйи жонон ила баҳс, Бандага лойиқ эмаски, этса султон ила баҳс.	АПД, 22, 129- 130
Эй сочинг ошуфтаси юз хайли савдойи мизож, Кўрмадук занжир ҳам савдоға боис, ҳам илож.	БВ, 94, 98	Чун дили мискин зулфинг қилди савдойимизож, Эй фараҳбахшлаб, буюр шаҳду шифонг ила илож.	АПД, 24, 130
Зулфунг очилиб орази дилжў била ўйнар, Ҳиндубачае шўхдурур су била ўйнар.	НН, 227, 161	Дил тифли сари зулфи сиёх кор ила ўйнар, Қасд этди магар жонигақим мор ила ўйнар.	АПД, 54, 144
Кўк ғазоли чунки кофур узра мушкафшон бўлур, Кавкабафшон кўзларимдин ул қуёш пинҳон бўлур.	ББ, 150, 141- 142	Ул ҳилолабрўни кўрганда кўзим гирён бўлур, Одат улдурким, кўринса моҳи нав борон бўлур.	АПД, 79, 156- 157
Бизга жаҳон боғидин ул сарви гуландом етар, Ул чу етар сояйи сарву майи гулфом етар.	НН, 228, 161- 162	Ошиққа жаннат эмас, шул руҳи зебо етар, Хуллай сундус ҳаёли зулфи анбарсо етар.	АПД, 88, 161
Гўйиё кўнглум тахайюл мулкининг султонидаур, Ким, ҳаёл ичра қилур ҳар айшким имконидаур.	ФК, 136, 100	Ул шаҳи хубонки, иқлими дилнинг султонидаур, Ҳар не дер, жон устина, фармон анинг фармонидаур.	АПД, 106, 170
Тиргузур юз хастани бир ноз ила ул дилнавоз, Чун етар мен хастаға навбат, қилур юз навъ ноз.	ББ, 235, 201- 202	Сарви баландқомату маъшуқи дилнавоз, Бўлмиш ниҳоли гул каби бошдан оёққа ноз.	АПД, 117, 174-175
Ўзга бўлди ёру меҳри менда боқийдур хануз, Нотавон кўнглумда ул ой иштиёқидур хануз.	ББ, 240, 205	Кўзларим ашқинг майин сунмокда соқидир хануз, Нақди меҳрим муҳринг ила дилда боқидир хануз.	АПД, 120, 176
Ёрдин айрилғали шайдо кўнгул, беҳоб кўз, Ҳар замон зоҳир қилур савдо кўнгул, хуноб кўз.	ББ, 254, 214- 215	Сеҳри ғамзангдан бўлур шайдо кўнгил, беҳоб кўз, Ёди лаълинг-ла чекар саҳбо кўнгил, хуноб кўз.	АПД, 123, 178
Сарв янглиғ жилва қилсанг ноз ила, эй сарвиноз, Жонлар этгайлар аёғингға фидо аҳли ниёз.	НН, 250, 177	Ноз қилар ошиқларга ноз этмокқа ул сарвиноз, Ноз хусни розидир, девонага очсинми роз.	АПД, 124, 178
Сени кўргач, дер эдим бир меҳрибоним бор эмиш, Оллоҳ-оллоҳ, не бало ботил гумоним бор эмиш.	ББ, 289, 240	Давлату иқболу баҳти комроним бор эмиш, Ким сени бир тақи кўрмокка замоним бор эмиш.	АПД, 129, 181
Холларинг нуқтасидин тобти зеб ул турфа хат, Гарчи хат узра бўлур бир нуқтау бўлмас нуқат.	НН, 353, 246	Ғам эмас, беҳол бўлурса хуснинг авроқида хат, Расмдир, орифларга нома ёзарлар беноқат.	АПД, 136, 182-183
Юзунг оқ, эй ғамки, ашқим рангини ол айладинг, Жон фидонг, эй дардим, жисмимни поймол айладинг.	ББ, 378, 303- 304	Мурғи жона тири ғамзангдан пару бол айладинг, Ҳалқаи зулфинг ҳаёлин анга ҳалҳол айладинг.	АПД, 148, 189
Қочинг ул кўздин ангақим, ул лаби хандон керак, Эҳтироз этгай балодин гар кишига жон керак.	НН, 422, 294	Гул мавсуми етишди, майи арғувон керак, Мажлисида нуқлимиз, лаби шаккарфишон керак.	АПД, 166, 197

Қасди жоним килди хажр, эй қотили хунхор, кел, Қон тўқуб жонимни олмоқ истасанг, зинҳор кел.	ББ, 424, 336- 337	Фарёду нолам эшитиб, эй ёр, қочма кел, Мардсанку, олма оҳимни зинҳор, қочма кел.	АПД, 174, 203
Зулфини очмиш сабо, юзиға чикмиш тоби мул, Зулфу юзи аксидин тўниға тушмиш долугул.	ББ, 437, 345	Тоза гул очмиш ёноғинг, гулшанингда тоби мул, Эй гуллола, гул бўлсанг гар, кел, бу рухдан ол гул.	АПД, 182, 206
Эй, жамолинг равзаси фирдавс боғидек жамил, Лабларингнинг кавсари айнан тусаммо салсабил.	ББ, 431, 341	Ашки чашмим шу қадар об этди йўлингда сабил, Бўлди гулзори жамолинг боғи жаннатдан жамил.	АПД, 184, 207
Эй, латофат касбида хуснунгга ҳожатманд гул, Юз гулистон ичра йўқ юзунгга бир монанд гул.	ББ, 445, 350- 351	Хилватидан рангу бўйи-ла чиқар харчанд гул, Бўлолмас юз тузанса-да, юзингга монанд гул.	АПД, 185, 208
Чун ўлармен бир нафас ул дилрабони кўрмасам, Не ҳаёт имкони бўлғай бир кун они кўрмасам.	ББ, 489, 381	Мумкин бўлмаски мен ул сарви дилорони кўрсам, Борайин бўлғайки сайр этгани орони кўрсам.	АПД, 202, 217
Сарви озодимни боғ ичра хиромон истарам, Сабзасин сарсабуз гулбаргини хандон истарам.	ББ, 509, 395	Кўнглими савдойи зулфинг-ла паришон истарам, Сийнами шавки лабинг-ла тўп-тўла қон истарам.	АПД, 220, 224
Неча ашкимдин менга, эй ишқ, бедод этгасен, Оҳдин жисмим хасин ҳар лахза барбод этгасен.	НН, 617, 427- 428	Ул эмассан, санамо, сенки мени ёд этгайсан, Ўлдириб ғуссадан ағёрими, бир од этгайсан.	АПД, 248, 238-239
Сенсизин, эй умр, бир соат манга жон бўлмасун, Сен бўлу бас, тўбию фирдавсу ризвон бўлмасун.	ББ, 541, 417	Истарам, хуснинг киби жабрина поён бўлмасун, Ким сени севмоқ жаҳон халкина осон бўлмасун.	АПД, 251, 240
Тўла қондур кўзумнунг халқаси то қолди ёримдин, Магар тушмиш қароси тоза доғи интизоримдин.	ББ, 571, 438	Худоё, қайта васл айла, жудо тушдим нигоримдан, Фалак хашм этди, айирди, мени севгили ёримдан.	АПД, 254, 241
Пардаға кирган киби хуршиди рахшон ҳар кеча, Азми хилват айлар ул шамъи шабистон ҳар кеча.	ББ, 630, 480- 481	Шундай оламтоб бўлур рухсори жонон ҳар кеча, Ким ҳаёдан яшинур хуршиди рахшон ҳар кеча.	АПД, 257, 242-243
Ўтга солғил сарвни ул қадди мавзун бўлмаса, Елга бергил гулни ул рухсори гулгун бўлмаса.	НН, 689, 475- 476	Жон манга бори гирон ўлурди, жонон бўлмаса, Жон ўлурди дарду ғам жисмимда, гар жон бўлмаса.	АПД, 278, 252-253
Мени гадой қачон еттим эrsa шохимға, Юзумни ерга қўюб шукр дей илоҳимға.	ББ, 652, 494	Чун оқди кўнглим су киби сен сарв жинсли шохима, Ҳар дам юзим ерга суртиб, шукр айларам Аллоҳима.	АПД, 289, 258
Бода тут, соқийки, айёми висол ўлди яна, Даст берди шодлиғ, ғам поймол ўлди яна.	ББ, 635, 483	Кўзламоқдан кошнингни чашмим ҳилол бўлди яна, Қил киби инжалди жоним, бир ҳаёл бўлди яна.	АПД, 292, 260
Наргисин гул узраким бемор этар ноз уйқуси, Мисли шўхедурки, сушт этгай ани ёз уйқуси.	ББ, 714, 535	Билмасман, на сеҳр этгай ғамзангдаги ноз уйқуси, Ким жаҳона фитна уйғотди бу танноз уйқуси.	АПД, 348, 286

Эй, дудоғинг шарбатида оби хайвон лаззати, Лаззати бўлғай насибим бўлса лаълинг шарбати.	ББ, 713, 534- 535	Оғзима шундай ҳаловат берди васфинг шарбати, Ким забони хомани шак этди сўзим лаззати.	АПД, 350, 287
---	--------------------------------------	---	--------------------------

Ушбу 33 ғазалга Аҳмад Пошо томонидан ёзилган назираларни мавзу ва ғоявий жиҳатдан бир қатор гуруҳларга ажратиш мумкин. Аҳмад Пошонинг назира ғазаллари, асосан, ошиқона руҳда ёзилган байтлар асосида шаклланган. Аҳмад Пошо ёрини кўкларга кўтариб мадҳ этишни хуш кўрганлиги боис, уни жаҳоннинг ҳукмрони деб билади. Шоирнинг кўнгил мулки шу қадар нозикки, ёрнинг биргина қош чимириб келиши уни вайрон эта олади:

Яна ул шоҳи жаҳон абрўларига чин солиб,

Келди кўнгим мулкини йикди янги ойин солиб [Ahmed Paşa 1996: 124].

Алишер Навоийнинг фикрича, ёр шоҳ эмас, балки – қотил. У одати бўйича зулм ва кин тулпорига миниб, ҳар бир қошига юзлаб чин солган, яъни чимирган ҳолда ошиқларни қатл қилмоқ учун келади:

Ваҳ, не қотилдур, келур ойини зулму кин солиб,

Ошиқ ўлтурмак учун ҳар қошига юз чин солиб [Навоий 1987: 79].

Аҳмад Пошо лирик қаҳрамонининг энг катта душмани – ёрнинг зулфи. Гарчанд у шоир наздида “наккош”, “шоҳ”, “анбарин чодир тутувчи” бўлса-да, барибир, бединдир. Бединлик кофирликдан ҳам ёмон иллат саналади. Чунки, кофирда ҳам ўзига хос эътиқод манбаи бўлади. Бединга эса, сиғиниш, мадад сўраш ва тавба қилиш тушунчалари бегона. Шу боис, усмонли турк шоири маъшуқасининг зулфини бединга, у шикаст айлаган дилу жонини эса, ислом аҳлига ўхшатади:

Солди зулфингким, шикаст этиб дилу жон лашқарин,

Аҳли ислом устина не қиларди бир бедин солиб [Ahmed Paşa 1996: 124].

Ишқ оламининг азалий ва абадий қонунларидан энг азоблиси ва энг тотлиси висол боғининг мевасини тотиш учун ҳажр маъвосининг заққумини чексиз даражада тановул этишдир. Зеро, ҳижрон водийсининг оташин сўқмоқларини сабр уммонидан тикилган чориғларда сарсари кезиб чиқа олган ошиқгина ширин висол шаробини сипқоришга лойиқдир.

Ҳар икки шоир ҳам “ёр лаъли”ни ҳажрни юзага келтирувчи асосий воситалардан бири сифатида ифодалайди. Чунки, лабда икки моҳият акс этган:

1) соҳир нутқ,

2) нафис латофат.

Алишер Навоий хаста жон бетоблигининг боиси лабдир, дейди. Сўнгра, бу фикрдан тониб, жоннинг уйқу зиндонида асир тушишидан мақсад, ширин уйқу чоғида ёр лаълининг малих гўзаллигини кўриш ва ундан чиқадиган асал сўзлар таъмини тотиш эканлигини ифода этади:

Лабингдан хаста жонким бўлди бетоб,

Эмас бетоб, анга эрур шакархоб [Навоий 1987: 79].

Аҳмад Пошо эса, бу соҳада ўзгача тасвир усулидан фойдаланади, яъни ёрнинг ширин сўзларини шафтолига ва унинг ҳасратидан тўкилган кўз ёшларини уннобга ташбиҳ этади. Маълумки, шафтоли жуда хушбўй ва тотли мева бўлиб, уни еган сайин кишининг яна егиси келаверади. Ёрнинг каломи ҳам худди шафтолидек. Ошиқ уни эшитган сайин такрор унинг соҳир овозини соғинаверади. Усмонли турк шоирининг кўз ёшларини уннобга менгзашида ҳам асос бор. Зеро, уннобнинг шакли йирик ва ранги қизил бўлади. Ёр лаълининг шафтолиси ҳасратидан ошиқ чашмининг доманини тўлдираётган ашк сели ҳам ол тусга ва улкан кўринишга эга:

Лабинг шафтолисининг ҳасратидан,

Кўзим доманина тўлдирди унноб [Ahmed Paşa 1996: 125].

Инсонга ҳеч ким ёхуд ҳеч нарса унинг кўнгличалик яқин сирдош, вафодор, ҳамдард бўла олмайди. Бу фикр жуда кўп оқиллар томонидан эътироф этилган ҳақиқатдир. Алишер Навоий ҳам кўнгил билан суҳбат куриб, висол ҳолати ҳақида фикр билдираркан, унда жуда кўп нозиклик мавжудлигини, шунингдек, гул юзли ёрнинг ҳам хулқи(ботини), ҳам қомати(зоҳири) ва хатти-ҳаракати назокат гулчамбарига ўралганлигини ажиб ташбиҳлар

орқали тасвир этади:

Васл ишида асру нозуклук тушубдур, эй кўнгул,

Ким эрур ҳам нозук ул гулчехра, ҳам нозук мизож [Навоий 1990: 98].

Халқ орасида “устоздан ўзолмаган шогирд – шогирд эмас” деган ҳақли нақл бор. Фикримизча, ёшидан қатъий назар илм, ҳунар ёки маҳорат ўргатган зот устоз саналади. Шу нуқтаи назардан, гарчи Аҳмад Пошо ёш жиҳатдан Алишер Навоийдан улуг бўлса-да, ижод бобида ундан ғоявий-адабий жиҳатдан таъсирланган ҳолда нисбатан пухта ва мукаммал ғазаллар ёзганлиги боис, туркий халқларнинг муштарак ва муборак бўлган шоири усмонли турк шоирига маънавий устоз саналади.

Юқоридаги фикрлардан келиб чиқиб шуни айтиш лозимки, баъзи тасвирлар бобида шогирднинг устозидан қолишмаганлиги кўринади:

Тийнатиш тахмири бўларкан ўхшар, эй нозикбадан,

Хоки жаннат оби ҳайвон ила топмиш имтизож [Ahmed Paşa 1996: 130].

Мазкур байт мазмунига эътибор қаратсак, “Эй нозик бадан, ҳулқинг яратилаётган пайтда жаннатнинг тупроғи ва тириклик суви билан бирга қорилганга ўхшайди”. Албатта, бундай пурмаъно ва чуқур мазмунли ғояни айта олиш учун шоирдан кучли билим, кенг қамровли фалсафий мушоҳада ва диний тасаввур талаб этилади.

Мумтоз шарқ адабиётида ёрни гулга, ошиқни эса, булбулга қиёслаш анъанаси мавжуд. Ушбу сайёр образлар замон, макон ва ижтимоий-сиёсий алоқалар сабабли қардош халқлар адабиётида ҳам кезиб юради. Бироқ асосий фарқ шундаки, ҳар бир миллат шоири ўз дунёқараши, шоирона маҳорати ва истеъдодидан келиб чиқиб гул образига чизгилар беради. Жумладан, Алишер Навоий ифодасига кўра, латофат, гўзалликка эришиш йўлидир:

Эй, латофат касбида ҳуснунгга ҳожатманд гул,

Юз гулистон ичра йўқ юзунгга бир монанд гул [Навоий 1987: 350].

Шу ўринда мазкур байтдаги яширин тағмаънони эътироф этиш ўринлидир. Маълумки, шарқ мумтоз адабиёти анъанасига кўра, ёр ёхуд маъшуқа гулга ўхшатилади. Демакки, гулистон деганда, кўплаб гўзал қизлар макон айлаган жойни тушуниш мумкин. Шундан келиб чиқиб айтадиган бўлсак, Алишер Навоий яратган гул тимсоли икки моҳиятга эга: 1) Гул(ўсимлик); 2) Ёр(инсон).

Муболаға(бўрттириш) ийҳом(шубҳага солиш), ташбих(ўхшатиш) ва ташхис(гулнинг ҳожатмандлиги) сингари бадиий санъатлар асосида қурилган байтда акс этган чуқур фалсафий мушоҳада ва таъриф Алишер Навоий поэтик маҳоратининг юксак ва бетакрорлигини яна бир бор тасдиқлайди.

Юқорида қайд этилган сайёр гул образи Аҳмад Пошо ижоди мисолида усмонли турк шеърлятида ҳам учрайди. Алишер Навоий ғазалида мавжуд ғоявий-адабий жиҳатлардан бевосита таъсирланиш натижасида Аҳмад Пошо томонидан ёзилган “гул” радифли назирада маъшуқа гўзаллиги таърифига доир пошоона чизгилар қарвони кўзга ташланади:

Хилватидан рангу бўйи-ла чикар ҳарчанд гул,

Бўлолмас юз тузанса-да, юзингга монанд гул [Ahmed Paşa 1996: 208].

Гарчи гул бутун ранг ва ифори билан хилватидан чиқса ва юз марталаб ўзига оро берса-да, ҳуснингга ўхшай олмайди.

Агар Алишер Навоийнинг юқорида таҳлил этилган “гул” радифли ғазали матлаъси Аҳмад Пошо назирасининг мабдаъси билан қиёсланса, ўхшаш ва фарқли жиҳатлар яққол намоён бўлади. Аҳмад Пошо тасвиридаги фарқ шоир қаламга олган гул тимсолининг бор ранг ва ифори билан хилватдан чиқиши ҳамда юз бор тузаниши бўлса, гулнинг ёр жамолига ўхшай олмаслиги баёни шоирларнинг ёр гўзаллиги тавсифи бўйича мавжуд ижодий муштараклик хусусиятидир.

Аҳмад Пошо айрим ғазалларида назира ёзишнинг баъзи қоидаларидан чекинган ҳолда, бироз бўлса-да шаклий жиҳатдан янгилик киритишга уринади. Жумладан, Алишер Навоийнинг “кўрмасам” радифини “кўрсам” тарзида ифодалаб, ундаги “шартлилик ва инкор” маъноси ўрнига “орзу-истак” мазмунини юклайди. Энди замин шеър ва унга жавобан ёзилган назира шеърнинг баъзи байтларини қиёсласак, шоир ишқ оташида ёнаётган қалб соҳибини тасвирлайди. Агарда ошиқ гўзал ёрини бир кун кўрмаса, ҳаёт имкони йўқолади, яъни тириклик сўзи мангуга сўнади. Демакки, ул дилрабо шоир учун гўё ҳаво, сув, ёруғлик каби жуда ҳам қадрли. Шу боис, бир лаҳза усиз яшашдан кўра ошиқ учун ўлим шарбатини сипқориш авлодир:

Чун ўлармен бир нафас ул дилрабони кўрмасам,
Не ҳаёт имкони бўлғай бир кун они кўрмасам [Навоий 1987: 381].

Аҳмад Пошо ўз назирасида ўзгачароқ мазмун киритади, яъни унинг лирик қаҳрамони ёрсиз бир лаҳза ҳам яшай олмаслик туйғуси асири эмас, балки маъшуқасини кўра олмаслик оламининг телба тутқунидир. Шу боис, турк ошиғи ул сарви дилорони бир бора бўлса-да кўриш, жамоли нуридан кўнглини мунаввар этиш илинжида сайрга чиқишни ихтиёр қилади:

Мумкин бўлмаски, мен ул сарви дилорони кўрсам,
Борайин бўлғайки сайр этгани орони кўрсам [Ahmed Paşa 1996: 217].

Аҳмад Пошо шоирона услубига хос муҳим жиҳатлардан яна бири шуки, Алишер Навоий ғазалининг мактаъсида акс этган шакл ва мазмунни усмонли турк шоири ўз назирасининг мабдаъсида қўллайди. Навоий лирик қаҳрамони ёрга “парӣ” деб мурожаат этган бўлса, Аҳмад Пошо шеърида маъшуқани “санам” дея улуғлайди. Шунингдек, усмонли турк шоирининг киритган янгилиги “ағёр” образи ва “од” (исм) кофиясини қўллаганлигида кўзга ташланади:

Ул эмассан, санамо, сенки мени ёд этгасен,
Ўлдириб ғуссадан ағёрими, бир од этгасен [Ahmed Paşa 1996: 238].

Умуман олганда, Алишер Навоийнинг ошиқона руҳдаги баъзи ғазаллари ва улар таъсирида Аҳмад Пошо томонидан битилган назиралар ҳамда ҳар икки шоирнинг мажозий ишқ хусусидаги қарашлари, висол, ғам, алам, дард, хижрон ва ёр мадҳи бобидаги тасаввурлари акс этган байтлар билан бирга риндона, яъни май таърифи, май образи билан боғлиқ бўлган байтлар ҳам оз бўлса-да учрайди. Ана шу нуқтаи назардан келиб чиқиб, Аҳмад Пошо назиралари таҳлили натижасида 33 назирадан 6 тасида риндона туйғулар ифодаси акс этган дейиш мумкин.

Аҳмад Пошонинг Алишер Навоий қаламига мансуб 33 та ғазалга жавобан ёзган назирасининг баъзи байтларида ифодаланган риндона, яъни Аллоҳга бўлган илоҳий ишқ тавсифи, май, шароб, мул ва соғар таърифи, соқий ва унинг пошоона мадҳи, “вахдат ул-вужуд” ва “тажалли” сингари тушунчаларни замин шеърга нисбатан қиёсий таҳлил қилиш Аҳмад Пошонинг риндона тасаввури, илоҳий ишқ хусусидаги қарашлари Алишер Навоий ижодидан ғоявий-адабий жиҳатдан фойдаланганлигини яна бир бор тасдиқлайди.

Аҳмад Пошонинг Алишер Навоий ғазалларига жавобан ёзган 33 та назираси орасида орифона мавзудаги ғазаллар ҳам мавжуд бўлиб, улар микдор жиҳатдан озчиликни ташкил этади ва баъзи байтлардагина кўришимиз мумкин.

Донишмандлик, билимдонлик, одатда, ақл хазинасининг нодир жавоҳири саналади. Бироқ Аҳмад Пошо лирик қаҳрамони қалби орифлик фазилатига эга. Зеро, у бундай сабоқни ёрнинг ишқ мактабида олган. Шу боис, у шунчалар доноки, ҳатто ҳикмат сўзлашда Лукмон ила баҳслашишга қобилятлидир:

Тифли дил чун мактаби ишқингдан олмишдир сабоқ,
Айласин ҳикмат мақолотида Лукмон ила баҳс [Ahmed Paşa 1996: 129].

Алишер Навоийнинг ифодасидаги ошиқнинг ҳам кўнгли ориф. Бироқ у Аҳмад Пошо ифодасидаги ошиқ қалбида мавжуд донолик фазилатидан-да кўпроқ орифликка эга саналади. Негаки, ўзбек шоири уни “аҳли дониш” ва ақлни эса, нодон дея атайди ҳамда кўнглига шундай насиҳат қилади:

Эй кўнгул, гар ақл этар манъи жунун, қилма жадал,
Айб эрурким аҳли дониш қилса нодон бирла баҳс [Навоий 1987: 99].

Аҳмад Пошонинг орифона назираларига хос асосий хусусиятлардан бири биринчи мисрада айтилган фикрнинг далили сифатида иккинчи мисрада шоир томонидан ҳаётӣ бир мақол ёки ҳикматли сўзни келтиради. Жумладан, усмонли турк шоири гўзаллик мулкининг шоҳи бўлган ёрга унинг дилидан сабру қарор истамаслигини илтимос қилади ва фикрининг тасдиғи сифатида “вайрона шаҳардан ҳамиша шаҳриёр хирож олмайди” нақлини келтириб ўтади:

Эй шоҳи хусн, истама дилдан қарору сабрким,
Шаҳри вайрондан ҳамиша шаҳриёр олмас хирож [Ahmed Paşa 1996: 130].

Алишер Навоий талқинидаги “султони хусн” ўзгачароқ, яъни шоирнинг таъкидлашича ишқ мамлакатининг золим шоҳи бўлган ул ёр кўнгуллар мулкидан хирож сифатида нақд жонни олади ва ошиқ қалбидан сабру қарорни сўраб ўтирмай, бирданига жонни олади-кўяди:

Кишвари ишқ ичра золим шахд ул султони хусн,

Ким кўнгуллар мулкидин жон нақдини олди хирож [Навоий 1990: 98].

Аҳмад Пошо баъзи орифона байтларида услубига тескари бориб, далил вазифасини ўтовчи ғояни баъзан илк мисрада келтиради. Масалан, куйида ёзиладиган матлаъда ифодаланишича, ошиқнинг ёр висоли йўлида соғинчдан тўккан кўз ёшлари шу қадар кўп ва хосиятлики, натижада маъшуқа жамолининг гулзори мазкур обдан қониш сабабли ҳатто жаннат боғидан ҳам гўзал ҳолга келади:

Ашки чашмим шу қадар об этди йўлингда сабил,

Бўлди гулзори жамолинг боғи жаннатдан жамил [Ahmed Paşa 1996: 207].

Аҳмад Пошонинг юқорида таҳлил этилган назирасидаги орифона байтни аслига, Яъни Алишер Навоий қаламига мансуб замин шеърдаги кўринишига қиёслаганда, ўзбек шоирининг муболағадан кўра, кўпроқ ташбихни қўллагани маълум бўлади.

Аҳмад Пошонинг Алишер Навоий ғазалларига назиралари орасида ижтимоий руҳ акс этган байтлар ҳам кўплаб учрайди. Шоир бу масалага назираларида гоҳ бевосита, гоҳ билвосита муносабат билдиради. Аҳмад Пошонинг мазкур мавзу доирасидаги муаммоларга бевосита ёндашуви унинг шу мазмундаги тадрижли ғазалларида акс этади. Усмонли турк шоирининг даврдан, ўз тақдиридан, мавжуд шароитдан шикоят қилиш мотивлари каби ижтимоий масалалар акс этган ғоялари йўл-йўлакай баъзан ошиқона, баъзан орифона, гоҳ риндона ва гоҳида сўфиёна ғазалларида ифода этилади.

Аҳмад Пошо ғазалиётининг жанр тарихида ва умуман, усмонли турк поэзияси тарихидаги юксак мавқеини белгилаган асосий омиллардан бири унинг конкрет муҳит билан, шоир яшаган давр муаммолари билан бевосита боғлиқлиги ҳамда уларда илғор ижтимоий руҳнинг муайян даражада акс этганлигидир.

Алишер Навоийнинг Онадўлига юборган 33 та ғазали таъсирида Аҳмад Пошо ижодининг янада ривожланиши, ғоявий-адабий жиҳатдан илҳомланган ҳолда кучли ва оригинал кўринишдаги ошиқона, орифона, риндона, сўфиёна ва ижтимоий назиралар битиши қувонарли ҳол ҳисобланади.

Аҳмад Пошо ва Алишер Навоийнинг ижтимоий руҳда ёзилган ғазаллари ўзаро қиёсланганда, усмонли турк шоирининг, асосан, ҳасбу ҳол, ўз тақдиридан ва замонадан шикоят қилиш позициясида эканлиги англашилади. Аҳмад Пошонинг ижтимоий руҳдаги назиралари Алишер Навоий ижод уммонидан баҳраманд бўлиш самараси эканлиги улуғ бобомизнинг умумтуркий халқлар тан олган буюк ва муштарак шоир мавқеига эга бўлганлигини яна бир бор тасдиқлайди.

XV аср мумтоз турк шеърятининг шаклланишида Алишер Навоий ижодининг таъсири жуда муҳим ҳисобланади. Буни бобокалонимиз ғазалларида мавжуд шакл ва мазмундан бевосита ва билвосита таъсирланган ҳолда машҳур шоир, шоира ва ҳукмдор ижодкорлар томонидан ёзилган мумтоз турк лирикасининг бебаҳо хазинаси сифатида қадрланадиган кўплаб ғазаллар, хусусан, Аҳмад Пошо қаламига мансуб 33 та назиранинг ғоявий-адабий жиҳатдан замин шеърга қиёсланган ҳолда қилинган таҳлили натижасида юзага келган фикрлардан яққол сезиш мумкин.

Иқтибослар/Сноски/References

1. Ahmed Paşa Divanı. Hazırlayan Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan. – İstanbul: Millî Eğitim, 1996. – s.312.
2. Banarlı N. S. Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (Destanlar devrinden zamanımıza kadar). – İstanbul: Millî Eğitim, 2001. – s.634.
3. Çelebi A. Tezkere (Yazma). – Millet Kütüphanesi, – № 772. – s.584.
4. Çelebi H. Tezkere (Yazma). – Millet Kütüphanesi, – № 758. – s.438.
5. Çetindağ Y. Ali Şîr Nevâî'nin Osmanlı Şiirine Etkisi. – Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2006. – s.277.
6. Inan A. Çağatay Edebiyatı. Türk Dünyası El Kitabı. – Ankara, 1976. – S. 484-501.
7. Kınalı-zâde H. Ç. Tezkiretüş-Şuarâ. Hazırlayan: İbrahim Kutluk, I. – Ankara, 1989. – s.135.
8. Talasa H. Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası. – Ankara, 1973. – s.180.
9. Акбарова М. Алишер Навоий ғазалларида кофия. – Тошкент: Фан, 1993. – 24 б.
10. Аҳмад Пошо. Девон. Монография. Нашрга тайёрловчи Р.Рузманова. – Тошкент: Ака-

demnashr, 2011. – 360 б.

11. Воҳидов Р. Навоий ва илоҳиёт. – Бухоро: Бухоро, 1994. – 208 б.
12. Гарбузова В.С. Поэты средневековой Турции. – Ленинград: ЛГУ, 1963. – с.125.
13. Дюришин Д. Теория сравнительного изучения литературы. – Москва: Прогресс. 1979. – 320 с.
14. Жирмунский В.М. Сравнительное литературоведение: Восток и Запад. – Ленинград: Наука, 1979. – 493 с.
15. Навоий А. Мукамал асарлар тўплами: 20 томлик [Нашрга тайёрловчи: М.Раҳматуллаев]. I т. Бадойиъ ул-бидоя. – Тошкент: Фан, 1987. – 722 б.
16. Навоий А. Мукамал асарлар тўплами: 20 томлик [Нашрга тайёрловчи: М.Раҳматуллаев]. V т. Бадоеъ ул-васат. – Тошкент: Фан, 1990. – 541 б.
17. Олимов С. Нақшбанд ва Навоий. – Тошкент: Ўқитувчи, 1998. – 216 б.
18. Рустамов А. Навоийнинг бадиий маҳорати. – Тошкент: Адабиёт ва санъат, 1979. – 216 б.
19. Салимов И.М. Алишер Навоийнинг бадиий образ яратиш маҳорати. – Самарқанд: Зарафшон, 1994. – 48 б.
20. Салоҳиддинова Д. Навоий насрида тасаввуф. – Самарқанд: СамДУ, 1996. – 35 б.
21. Султон И. Адабиёт назарияси. – Тошкент: Ўқитувчи, 1980. – 392 б.
22. Султонмурод О. Ишқ, ошиқ ва маъшук. – Тошкент: Фан, 1992. – Б. 71.
23. Ҳаққулов И. Тасаввуф ва шеърят. – Тошкент: Адабиёт ва санъат, 1991. – 184 б.

MILLAT VIJDONI

Safma-saf o‘tarkan ellar karvoni
Tarixlar, zamonlar dovonlarida,
Porlab ko‘rinadi millat vijdoni
Hazrat Navoiyning devonlarida.

Mangu safardoshlar so‘z va Haqiqat,
Nur bermish azalning chiroqlariga.
Yastanib yotadi ulug‘ mamlakat
“Xamsa”ning muborak varaqlarida.

Bunda har bir satr – besh yuz yillik yo‘l,
Har so‘z farishtaday silkitar qanot.
Har bir umidvorga uzatadi qo‘l
Baytlar orasidan Hikmat va Najot.

Ona Til, Ona Yurt, aziz Ona Yer –
Ajdodlar ruhi bu, avlodlar shoni!
Bu jahon mulkida hazrat Alisher
Ma’no olamining O‘zbekistoni.

Bobo Tarix o‘zi haq so‘zga roviy,
Vaqtini-da kesolgay rost qalam shaxti.
Olti asr bo‘ylab hazrat Navoiy–
Tafakkur poytaxti, Tuyg‘u poytaxti.

Safma-saf o‘tarkan ellar karvoni
Tarixlar, zamonlar dovonlarida,
Porlab ko‘rinadi millat vijdoni
Hazrat Navoiyning devonlarida.

Eshqobil Shukur

ALISHER NAVOIY XALQARO JURNALINING AXBOROT XATI

Alisher Navoiy xalqaro jurnali Amerika qo'shma shtatlarining Crossref.org tizimiga kiritiladi hamda har bir maqolaga doi raqami beriladi. Jurnalda quyidagi ruknlar bo'yicha maqolalar chop etiladi:

- **NAVOIY VA JAHON ADABIYOTI**
- **NAVOIY VA TILSHUNOSLIK MASALALARI**
- **TEMURIYLAR DAVRI TURKIY VA O'ZBEK ADABIYOTI**
- **BAHOSIZ BITIKLAR** (Navoiy asarlarining qo'lyozmalari, Navoiy merosi va matnshunoslik masalalari uchun).
- **ASLIYAT UMMONI** (asosan, ingliz, fransuz, nemis, rus, xitoy, yapon, koreys, hind tillariga).
- **NAVOIY NASRI VA NAZMI NAFOSATI** (Navoiy nasri va nazmiga doir tadqiqotlar uchun).
- **ILM, OLAM VA OLIM** (Navoiy ilmiy merosi va turli ilmlarga doir qarashlari uchun).
- **HAQIQAT SARI SAFAR** (Navoiyning falsafiy qarashlari).
- **MA'RIFAT YOG'DUSI** (Navoiy va islom ma'rifati, Navoiyning diniy-ma'rifiy qarashlari, Navoiy va tasavvuf).
- **NAVOIY POETIKASI** (Fasohat, balog'at, badiiyat, aruz va qofiya bilan bog'liq masalalar).
- **TURKIY MUMTOZ ADABIYOT TADQIQI VA UNING BOSHQA ADABIYOTLAR BILAN QIYOSI**
- **NAVOIY VA ADABIY TA'SIR MASALALARI**
- **NAVOIY VA TA'LIM-TARBIYA MASALALARI**

MAQOLALARGA QO'YILADIGAN TALABLAR:

- maqola 10-15 sahifa hajmida taqdim etiladi;
- maqolalar **o'zbek, turk, tojik, rus, ingliz, fransuz** tillarida qabul qilinadi;
- Maqolaning tarkibiy tuzilishi:
 1. Maqola sarlavhasi.
 2. Muallifning F.I.SH., lavozimi, ilmiy unvoni, ish (o'qish) joylari, viloyat, respublika va elektron pochta adresi to'liq keltiriladi.
 3. Annotatsiya (maqolaning qisqacha mazmun va maqsadi, 100-150 ta so'zdan iborat bo'lishi lozim) **o'zbek, rus, ingliz** tillarida beriladi.
 4. Tayanch so'z va iboralar **o'zbek, rus, ingliz** tillarida (7-10 so'zdan iborat bo'lishi kerak).
 5. Kirish (Introduction)
 6. Asosiy qism (Main part)
 7. Natijalar va muhokama (Results and Discussions)
 8. Xulosalar (Conclusions)
 9. Adabiyotlar (References) – alifbo tartibida keltiriladi (15-20 ta adabiyot).
- maqola Times News Roman shriftida, 14 kattalikda, 1 intervalda tayyorlanadi;
- havola(snokalar)lar katta qavsda muallif familiyasi – nashr sanasi – sahifasi [Mo'minov 2020: 25] shaklida keltiriladi;
- maqola tomonlari chap: 3 sm, o'ng: 1,5 sm, yuqori va quyi: 2 sm;
- maqolada keltirilgan ma'lumot va dalillarning ilmiy asoslanganligi, ishonchli va ko'chirmachilik holatlari uchun muallif(lar) mas'uldir.
- Maqolalar ekspertiza qilinadi. Ekspertlar tomonidan **tavsiya etilgan maqolalargina jurnalda chop etiladi;**
- tavsiya etilmagan maqolalar chop etilmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi.
- jurnalning 1 ta sonida muallifning faqat 1 ta maqolasi chop etiladi.
- Maqola so'ngida mualliflar(lar) telefon raqamini kirirtishlari shart.

MUROJAAT UCHUN MANZIL:

Toshkent shahri Amir Temur ko'chasi Matbuot;
Samarqand shahri Universitet xiyoboni 15, SamDU filologiya fakulteti
Tel.: +99891 527 68 22 Telegram raqami: +99891 527 68 22
E-mail: alishernavoiy2020@mail.ru

ИНФОРМАЦИОННОЕ ПИСЬМО МЕЖДУНАРОДНОГО ЖУРНАЛА “АЛИШЕР НАВОИ”

Международный журнал “Алишер Навои” будет включен в систему Crossref.org Соединенных Штатов Америки и каждой статье будет присвоен DOI. Статьи для публикации в журнале принимаются по следующей тематике:

- **НАВОИ И ВСЕМИРНАЯ ЛИТЕРАТУРА**
- **НАВОИ И ВОПРОСЫ ЯЗЫКОЗНАНИЯ**
- **ТЮРКСКАЯ И УЗБЕКСКАЯ ЛИТЕРАТУРА ЭПОХИ ТЕМУРИДОВ**
- **БЕСЦЕННЫЕ РУКОПИСИ** (рукописи произведения Навои, проблемы наследия Навои и текстологии)
- **ОКЕАН МЫСЛЕЙ** (переводы произведений Навои на английский, французский, немецкий, русский, китайский, японский, корейский, индийский языки)
- **ИЗЫСКАНОСТЬ ПРОЗЫ И ПОЭЗИИ НАВОИ** (для исследований в области прозы и поэзии Навои)
- **НАУКА, МИР И УЧЕНЫЙ** (научное наследие Навои и его научные взгляды)
- **ПУТЬ К ИСТИНЕ** (философские взгляды Навои)
- **ДУХОВНОЕ ОЗАРЕНИЕ** (Навои и ислам, нравственно-духовные воззрения Навои, Навои и суфизм)
- **ПОЭТИКА НАВОИ** (вопросы поэтики, системы аруз, ритмики и рифмы)
- **ИССЛЕДОВАНИЕ ТЮРКСКОЙ КЛАССИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ И ЕГО СРАВНИТЕЛЬНОЕ ИЗУЧЕНИЕ**
- **НАВОИ И ВОПРОСЫ ЛИТЕРАТУРНОГО ВЛИЯНИЯ**
- **НАВОИ И ВОПРОСЫ ВОСПИТАНИЯ И ОБРАЗОВАНИЯ**

ТРЕБОВАНИЯ К ОФОРМЛЕНИЮ СТАТЕЙ:

- Объем статьи: около 10-15 страниц;
- Статьи принимаются на **узбекском, турецком, русском, английском и французском языках**;
- Структура статьи:
 1. Название статьи.
 2. И.Ф.О. автора, должность, научная степень, место работы (учёбы), область, республика, электронная почта.
 3. Аннотация (краткое содержание и цель статьи, статьи в объеме 100-150 слов) на **узбекском, русском и английском языках**.
 4. Ключевые слова и выражения на **узбекском, русском и английском языках** (7-10 слов).
 5. Вступление (Introduction)
 6. Основная часть (Main part)
 7. Результаты и обсуждение (Results and Discussions)
 8. Заключение (Conclusions)
 9. Литература (References) в алфавитном порядке (15-20 наименований).
- Шрифт текста – Times New Roman; размер — 14 пунктов; межстрочный интервал — 1,5;
- Сноски приводятся в квадратных скобках с указанием *фамилии автора – года издания – страницы* [Мўминов 2020: 25];
- Параметры страницы: слева 3 см, справа 1,5 см, сверху и снизу по 2 см;
- Ответственность за научную обоснованность, достоверность приведенных в статье данных и оригинальность несут авторы статьи.
- Статьи проходят обязательную экспертизу. В журнале публикуются **статьи, рекомендованные экспертами к публикации**;
- Нерекондованные публикации статьи не публикуются и не возвращаются авторам.
- В одном номере журнала публикуется только 1 статья автора.
- В конце статьи необходимо указать контактный номер автора.

НАШИ КОНТАКТЫ:

Ташкент, проспект Амира Темура, улица Матбуотчилар;
Самарканд, Университетский бульвар, 15, факультет филологии СамГУ
Тел.: +99891 527 68 22 Телеграм номер: +99891 527 68 22
E-mail: alishernavoivy2020@mail.ru

**ALISHER NAVOI INTERNATIONAL
JOURNAL INFORMATION LETTER**

Alisher Navoi International Journal is entered into the United States Crossref.org system and each article is assigned a circle number. The magazine publishes articles on the following sections:

- **NAVOI AND WORLD LITERATURE**
- **NAVOI AND LINGUISTIC ISSUES.**
- **TURKISH AND UZBEK LITERATURE OF THE TEMURIDS PERIOD**
- **INVALUABLE ESSAYS** (for manuscripts of Navoi's works, Navoi's heritage and textual issues).
- **ORIGINAL WORK** (mainly in English, French, German, Russian, Chinese, Japanese, Korean, Hindi).
- **BEAUTY OF NAVOI PROSE AND POETRY** (for research on Navoi prose and poetry).
- **SCIENCE, THE WORLD AND SCIENTIST** (for Navoi's scientific heritage and views on various sciences).
- **JOURNEY TO THE TRUTH** (Navoi's philosophical views).
- **THE LIGHT OF ENLIGHTENMENT** (Navoi and Islamic enlightenment, Navoi's religious-enlightenment views, Navoi and mysticism).
- **NAVOI POETICS** (Issues related to eloquence, maturity, art, rhyme and rhyme).
- **RESEARCH OF TURKISH CLASSICAL LITERATURE AND ITS COMPARISON WITH OTHER LITERATURE**
- **NAVOI AND LITERARY INFLUENCE ISSUES.**
- **NAVOI AND EDUCATIONAL ISSUES.**

REQUIREMENTS FOR ARTICLES:

- the article is presented in 10-15 pages;
- Articles are accepted in **Uzbek, Turkish, Tajik, Russian, English, French**;
- Structure of the article:
 1. Article title.
 2. Full name of the author, position, academic title, place of work (study), region, republic and e-mail address.
 3. Annotation (brief content and purpose of the article, should be 100-150 words) is given in **Uzbek, Russian, English**.
 4. Key words and phrases in **Uzbek, Russian, English** (should be 7-10 words).
 5. Introduction
 6. Main part
 7. Results and Discussions
 8. Conclusions
 9. References - listed in alphabetical order (15-20 references).
- The article is prepared in Times News Roman font, 14 sizes, 1 space;
- references are given in parentheses in the form of the author's name - date of publication - page [Muminov 2020: 25];
- sides of the article left: 3 cm, right: 1.5 cm, top and bottom: 2 cm;
- The author (s) are responsible for the scientific validity, reliability and copying of the information and evidence presented in the article.
- Articles will be examined. Only articles recommended by experts will be published in the journal;
- Un recommended articles will not be published and will not be returned to the authors.
- Only 1 article by the author is published in 1 issue of the magazine.
- The author (s) must enter a phone number at the end of the article.

ADDRESS:

Tashkent city, Amir Temur street Press; Samarkand University Boulevard 15,
SamSU Faculty of Philology Phone: +99891 527 68 22
Telegram number: +99891 527 68 22 E-mail: alishernavoiy2020@mail.ru

ALISHER NAVOIY

XALQARO JURNAL
INTERNATIONAL JOURNAL
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

ALISHER NAVOIY. ADIBLAR XIYOBONI

АЛИШЕР НАВОИ. АЛЛЕЯ ЛИТЕРАТОРОВ

ALISHER NAVOI. ALLEY OF LITTERATEURS